

RUŽOMBERSKÝ NEÚSPECH KONFIDENTA GESTAPA N-13

STANISLAV V. CHYTKA

CHYTKA, S.: Failure of Gestapo N-13 Informer in Ružomberok. *Vojenská história*, 1, 17, 2013, pp 112-118, Bratislava.

The published material is an interesting contribution to the activity of the Brno-based Gestapo operating in Slovakia in 1939-1945. The author covers the activity of one of the most famous Gestapo informers, Viktor Ryšánek, whose anti-resistance activities extended, besides Bohemia and Moravia, repeatedly to Slovakia. Thanks to the historian J. Jablonický, the account of Ryšánek's activities in the spring of 1944 have been preserved, when he tried unsuccessfully to infiltrate the military resistance in Slovakia, preparing an armed uprising. Moreover, the author presents Ryšánek's hitherto unknown activities in Ružomberok, where, as a Moravian illegal worker, he was looking for ways to the infiltrate the local resistance workers. The author tracked down his activities in Slovakia already in 1942, gaining interesting information on the working methods of Gestapo informers. The heuristic basis of the study is mainly the author's research in the Archives of the Security Forces in Prague. *Military History. Slovakia. World War II. Activities of Ryšánek - Gestapo informer in Slovakia.*

K najnebezpečnejším a neskôr aj najznámejším konfidentom gestapa v Protektoráte Čechy a Morava patril Viktor Ryšánek. Narodil sa v roku 1902 v Brne a tam aj pracoval ako úradník Zemského úradu. Okrem prezenčnej vojenskej služby strávil v československej armáde aj ďalšie obdobie ako ďalejslužiaci v rotmajstrovskej hodnosti v delostreleckom pluku 106. To bol asi dôvod, prečo sa naňho obrátila po okupácii Obrana národa. Nebola to šťastná voľba. Po zatknutí gestapom 10. decembra 1939 a niekoľkých vypočúvaniach, vedených metódami gestapu vlastnými, vypovedal obsérne o všetkom, čo vedel či už o veliteľských štruktúrach Obrany národa alebo o svojich spolupracovníkoch. Keď 6. januára 1940 sa mal rozhodnúť medzi smrťou a zradou, veľmi rýchlo pristúpil na spoluprácu s gestapom a už 13. januára 1940 ho brnianska služobňa gestapa nasadila ako jedného z prvých konfidentov do Obrany národa. V priebehu rokov 1940 – 1944 (až do svojho odhalenia) spôsobil odboju v protektoráte ťažké škody. Bol použitý aj proti slovenskému odboju, táto stránka jeho zradcovskej činnosti ale zjavne nie je pre českých historikov taká zaujímavá ako jeho protektorátne pôsobenie.¹

¹ http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=10296 uvádza, že na Slovensku bol nasadený až v roku 1944. SLÁDEK, Oldřich. *Zločinná role gestapa. Nacistická bezpečnostní*

Podľa J. Jablonického „*Hoci sa Ryšánek roku 1943 zoznámil na Slovensku s viacerými osobami, neprenikol do žiadnej odbojovej skupiny.*“² Je otázne, nakoľko je toto tvrdenie časovo aj vecne presné. (Podobne reflektuje Ryšánkove aktivity na Slovensku napr. M. Surný venujúci pozornosť len jeho snahe napojiť sa na slovenský odboj počnúc májom roku 1944.³) Podľa vyšetrovacích protokolov Ryšánek taký neúspešný nebol. V rade prípadov asi už na začiatku získal dôveru kontaktovaných odbojárův a pripravil si podmienky (resp. aj pre Wolfganga Dycka, s ktorým spolupracoval) na ďalšie pôsobenie. Dyckove výpovede, vzťahujúce sa na začiatok Ryšánkovho prenikania do slovenských odbojových štruktúr (resp. k takýmto pokusom), sú pomerne jednoznačné: ako vyplýva z ďalej citovaných protokolov, už v roku 1942 sa pokúsil nadviazať spojenie nielen s odbojom v Ružomberku (čo je predmetom tohto príspevku), ale rozšíril okruh svojho snaženia na Liptovský Mikuláš (tu získal ako spolupracovníka evanjelického farára Kunu, neskôr aj úradníka finančného úradu Pavla Bačiaka), Banskú Bystricu (riaditeľ banky Paulíni), Rišňovce (mlynárka Otilia Vlčková) a rad ďalších. S niektorými z nich potom pracoval aj Dyck. V tejto fáze „*Počítací práce byla rázu čistě informativního, Taudtovi šlo v první řadě o to, v jakých kruzích lze vůbec počítat s opozicí.*“ Získávanie informácií sa malo zamerať na štyri základné okruhy predpokladanej opozície – na evanjelikov, čechoslovákov, komunistov a maďarofilov. Vzhľadom na charakter činnosti – nadväzovanie kontaktov a absorbovanie informácií bez ďalšej „odbojovej“ aktivity – a bez podrobného výskumu je veľmi ťažké definovať, aké boli reálne výsledky tejto fázy Ryšánkovej činnosti okrem nadviazania a postupného upevňovania kontaktov. Pre budúcnosť ale evidentne mali veľký (a prirodzene negatívny pre odboj) význam.

Kriminálny zamestnanec brnianskej služobne gestapa Wolfgang Dyck po vojne vypovedal:⁴ „*Koncem roku 1942 nebo počátkem 1943 dostal Taudt rozkaz přímo z Berlína, aby*

policie v Českých zemích 1938 – 1945. Praha : Naše vojsko pro Český svaz protifašistických bojovníků 1986, sa o jeho slovenskom pôsobení nezmiňuje. JABLONICKÝ, Jozef. *Z ilegality do povstania. Kapitoly z občianskeho odboja.* Druhé doplnené vydanie. Banská Bystrica : DALI-BB pre Múzeum SNP 2009 však na s. 195-196 v súlade s vyšetrovacími protokolmi posúva túto Ryšánkovu aktivitu do obdobia od leta 1942, avšak bez bližších podrobností. Ale napríklad jedna z novších prác o činnosti brnianskeho gestapa, pre ktoré Ryšánek pracoval, sa o Slovensku v tejto súvislosti tiež vôbec nezmiňuje: ŠEVEČKOVÁ, Jana. *Činnost referátu IIBM brněnské řídicí úřadovny Gestapa v letech 1939-1945.* Diplomová práce. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta 2010, dostupná na -http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&ved=0CEgQFjAG&url=http%3A%2F%2Fis.muni.cz%2Fth%2F104970%2Fff_m%2FText_prace-Seveckova.doc&ei=ZlIUHQkJJR4QTx4ID4CA&usq=AFQjCNFi2CitG4aRxlpaZjqBZ-UkBVEdaw&sig2=WLeDzf2Cforhj19v1ToyOA. Vyškovská okupační kronika 1939 - 1945 na rozdiel od iných uvádza Ryšánka ako konfidenta N-15 (<http://www.levicovyprostor.estranky.cz/clanky/fasismus-a-holocaust/ve-stinu-hakoveho-krize-2.html>).

² Jablonický, ref. 1, s. 196.

³ SYRNÝ, Marek. Od odboja ku kolaborácii. Náčrt problematiky spolupráce príslušníkov odboja so slovenskými a nemeckými orgánmi v rokoch 1939 – 1945 na Slovensku. In SYRNÝ, Marek a kol. *Kolaborácia a odboj na Slovensku a v krajinách nemeckej sféry vplyvu v rokoch 1939 – 1945.* Múzeum Slovenského národného povstania Banská Bystrica, 2009, s. 211-212.

⁴ Ak nebude uvedené inak, pochádzajú údaje a citácie z Archívu bezpečnostných složek MV ČR Praha (ďalej ABS), 52-1-67/1 a 52-1-67/2, Dodatkový protokol s Wolfgangom Dyckom, agentom gestapa ref. IV N. Je ponechaný pôvodný zápis bez gramatických úprav rovnako ako u ďalších dokumentov.

⁵ Kriminálny komisár Ewald Taudt, vedúci referátu IIBM do roku 1941, potom vedúci referátu IV N – volavčie siete.

podobnou sít' jako vybudoval na Moravě a v Čechách vytvořil též na Slovensku, poněvadž výsledky této její práce byly na tolik uspokojivé, že bylo rozhodnuto, pracovat s její obdobou na území mimo býv. Protektorát.“ (Na inom mieste protokolu uvádza skorší dátum – rozkaz mal Taudt dostať už v lete 1942.) „Měl tedy Taudt vybudovat Auslandsnachrichtendienst a tímto úkolem na Slovensku pověřil Viktora Ryšánka. Poněvadž tento měl zkušenosti s touto prací na Moravě a v Čechách a poněvadž zde se dobře osvědčil, konal časté cesty na Slovensko, aby zde vybudoval sít' svých zpravodajů... Taudtem bylo nařízeno, že Viktor Ryšánek vybuduje provokační sít' ze svých získaných zpravodajů...“ Ryšánkove relativne časté cesty na Slovensko boli spravidla podložené rôznymi odporúčeniami, či už od jeho známych alebo priamo od ilegálnych pracovníkov, čo mu uľahčovalo nadviazovanie kontaktov. Dyck v ďalšej výpovedi upresnil Ryšánkove úlohy – „Hlavní úkol spočíval v poznání opozičních kruhů a sledování jejich činnosti, neboť s naší strany nebyla zatím možnost přímého zákroku. Naopak byl dán příkaz pracovat tak, aby se slovenské bezpečnostní úřady nedozvěděly o naší činnosti... Ryšánek Viktor měl nařízeno postaviť na Slovensku sít' zpravodajskou...“ Základným predpokladom Ryšánkovej konfidentskej aktivity bolo úspešné prezentovanie sa ako moravského ilegálneho pracovníka hľadajúceho kontakty a možnosti spolupráce na Slovensku a v dôsledku toho získavanie nevedomých informátorov gestapa, presvedčených, že sa zúčastnia protinacistického odboja. To mu tiež zväčša vychádzalo, takže až do svojho odhalenia nadviazal pomerne veľa dôležitých spojení a kontaktov, i keď nebol úspešný v hľadaní spoľahlivého preniknutia do vojenských zložiek odboja, čo by bolo znamenalo katastrofálny zásah do príprav Povstania.

Už počas svojej prvej cesty na Slovensko v roku 1942 sa Ryšánek pokúsil (pravdepodobne pod svojim bežne používaným krycím menom Pavel Vévoda) získať informátorov v Ružomberku. Jeho prvým cieľom sa stal Ján Vyskoč, vrátnik v hoteli Sršeň. Bývalý majster v rybárpolskej textilke podľa Ryšánkoveho hlásenia stratil miesto potom, keď sa odmietol rozviesť s manželkou židovského pôvodu. Okrem práce vrátnika viedol aj benzínovú čerpaciu stanicu. Neskôr sa s ním zoznámil aj Dyck: „Pomáhal politickým uprchlíkům z Protektorátu. Znal v okolí Ružomberka několik chat, kde se osoby při útěku zdržovaly. Na jedné z chat měl přenocovati na útěku též min. Feierabend.⁶ Osobně jsem ho poznal při své první cestě s Ryšánkem. V y s k o č byl velice opatrný, ačkoli nám důvěřoval ničeho nám nevyzradil, zdůrazňoval stále, že má vše připravené a budeme-li něco potřebovati, máme se na něho klidně obrátiti. Vše zařídí. Hlavně ukrytí prchajících osob. Nemáme se vyptávati na podrobnosti jeho organizace, on nám důvěřuje ale nebude se rovněž vyptávati. Když mne Ryšánek představil, nechal si ode mne přeložit cest. pas (Karel Zeman)⁷, přesto se však pokusil mne opítí, abych něco vyzradil. (Nemohol vedieť, že Dyck, na inom mieste popisujúci bujaré celonočné pitky aj s príslušníkmi ÚŠB, je v tejto oblasti dostatočne skúseným a odolným matadorom.) Přinesl slaninu a láhev slivovice a celou noc se mnou rozprávěl. Chvillemi sľiboval, že vše řekne, z toho zase vytýkal, že jsme zrádci jako všichni druzí. Stalo

⁶ Bola to zmätočná informácia – Dr. Feierabend emigroval cestou cez Skalicu a Nitru na Vráble. FEIERABEND, L. K. Politické vzpomínky (I). Brno : Atlantis 1994, s. 275-292. Dôvod tohto tvrdenia nie je jasný – išlo o vystatovanie, dohodnuté mätenie stôp alebo iba o zlé pochopenie? Ale inak využívanie hotela Sršeň a následný odsun do chat v liptovských dolinách potvrdzujú aj Voskárove údaje: Liptovské múzeum v Ružomberku (ďalej LMR), VOSKÁR, O. – ŽUFFA, J. Niečo o povstaní v Ružomberku, nezaranené, a tamže, Curriculum vitae Ondreja Voskára, preds. MNV, k č. 1341/81.

⁷ Dyck ako český Nemeц dokonale ovládal český jazyk, takže sa bez akýchkoľvek problémov mohol vydávať za Čecha (alias Karel Zeman).

se jednou, že se v hotelu ubytovali dva muži, kteří stopovali jistou osobu. Aby jim hru pokazil, zavolał V y s k o č četníky a označil muže za podezřelé z příprav k vloupání. Tito se pak četníkům legitimovali jako členové pražské služebny gestapa. V y s k o č, orientovaný doleva, ujišťoval nás, že v kraji je vše v pořádku. Současně však žádal, abychom přerušili styk se skupinou evangelickou, jejímž členem byl V o s k a ř⁸, trafikant v Ružomberoku, (podčiarknuté v protokole) kterého získal Ryšánek rovněž v r. 1942. Voskaře jsem osobně neznal, jen od Ryšánka vím, že byl členem illeg. skupiny evangeliků. Ryšánek ho navštívil ještě v r. 1943, bližší zprávy však od něho nedostal, jelikož věděl o jeho stycích s komunistou Vyskočem. Později jsme s Vyskočem ani Voskařem do styku již nepřišli, ačkoli jsme měli schůzky ujednané.“ (Či bol Vyskoč skutočne príslušníkom komunistického odboja neviem – asi o ňom nie sú k dispozícii žiadne údaje okrem tu uvedených.) Jediným – evidentne zanedbateľným – výsledkom Ryšánkovej snahy bolo získanie sľubu spolupráce od úradníka Tatrabanky Čecha Jaroslava Šenekla, čo však nakoniec vyústilo skôr do opačnej polohy – Šenekl sa usiloval získať Ryšánkovu dôveru a dozvedieť sa čo najviac o ilegálnej organizácii, ktorú zastupuje, pričom ani počas niekoľkých schôdzok sám nič nevyzradil. Tieto kontakty sa prerušili po jeho preložení z Ružomberka na západné Slovensko. Ryšánek samotný si nebol na čistom, či Šenekl pracuje v ilegalite alebo sa pokúša získať informácie pre ÚŠB.

Z prístupu Vyskoča aj Voskára (o zástoji Šenekla v odboji nemám žiadne poznatky) je zrejmé, že si uvedomovali riziká spojené s možným prezradením kontaktov medzi odbojovými skupinami, prípadne Ryšánkovi (a v závislosti od neho vo Vyskočovom prípade aj Dyckovi) jednoducho ľudsky nedôverovali. Tvrdenia obidvoch o vzájomnom odmietaní spolupráce totiž vyvracajú spomienky, podľa ktorých bol Voskár v styku s predsedom ilegálneho OV KSS v Ružomberku Ondrejom Faglicom už v čase krátko po 14. marci 1939 a dokonca bol priamo určený člen Voskárovej skupiny František Drahorád ako zodpovedný za styk s organizáciou KSS v Ružomberku – Rybárpoli.⁹ Voskárova trafika v centre mesta navyše slúžila ako centrála pre odovzdávanie správ, podkladov pre falošné osobné dokumenty a pod.¹⁰ Znamenalo to trvalú opatrnosť, na ktorú pravdepodobne doplatil aj Ryšánek, keď prejavil neprímeraný záujem o Voskárove kontakty.

Viktor Ryšánek vypovedal o celej veci takto: „*Při svých jízdách na Slovensko navštívil jsem Ružomberok celkem čtyřikrát. Za těchto návštěv jsem poznal a seznámil se s Voskařem, majitelem trafiky, na kterého jsem měl doporučující dopis od Františka Daňka z Brna, s vrátným hotelu „Sršaň“ Janem Vyskočem, drogistou Smetanou, Martinem Martincem, desátníkem slov. armády a Jaroslavem Šeneklem, úředníkem banky „Tatra“. Protože mým účelem bylo na Slovensku získati spojení na různé existující ilegální organisace, snažil*

⁸ Ide o počestné meno Ondreja Voskára (1897 – 1976), strelca v ruských a dôstojníka vo francúzskych čs. légiách, ktorý sa do ilegálnej činnosti zapojil okamžite po vzniku Slovenského štátu. Skôr ako o čiste evanjelickú odbojovú skupinu šlo v jeho prípade o širšie ponímaný nekomunistický odboj, ktorý sa však nebránil spolupráci s komunistami. Dyckom uvádzaná Vyskočova argumentácia teda nie je z tohto hľadiska úplne pochopiteľná, ak nezoberieme do úvahy možnosť zámerného zakrývania kontaktov rovnako ako u Voskára. Vo Voskárovej skupine bolo totiž veľmi aktívne zapojených aj niekoľko ružomerských žandárov, ktorí s veľkou pravdepodobnosťou presadzovali konšpiratívne metódy spolupráce a spojenia, aby marili prácu ÚŠB – MONOGRAFIA MESTA RUŽOMBEROK. Banská Bystrica : Štúdio HARMONY 2009, s. 113.

⁹ Ref. 6, LMR, *Niečo o povstaní z Ružomberka*.

¹⁰ Rozhovor autora s Ludmilou Voskárovou, manželkou O. Voskára, 1980. Tiež ref. 6, LMR, *Niečo o povstaní...*

jsem se získati informace o těchto složkách u výše uvedených. Využív doporučujícího dopisu, začal jsem u Voskara, avšak pro jeho nedůvěru k mé osobě při všech mých návštěvách, nedosáhnul jsem žádného výsledku.“ Rovnako dopadol aj u Vyskoča – „... ani od tohoto, ačkoliv jsem ho poznal jako člověka mnohmluvného, jsem potřebné informace pro svůj úkol nezískal.“ Vyskoč otvorene vyjadroval svoju nedôveru voči Ryšánkovi aj Dyckovi možno pod vplyvom akcie ÚŠB prebiehajúcej v Ružomberku. (Ryšánek z obáv, že by mohlo dôjsť k prezradeniu, neumožnil Dyckovi kontakt s Voskárom. Dyck pochádzal z rovnamej obce ako Šenekl a keby ich ten náhodou uvidel spolu, mohla padnúť Dyckova krycia legenda.) „Rovněž se Smetanou a Martincem jsem se při našich rozhovorech... k svému vlastnímu úkolu nedostal.“ V prípade Šenekla sa tiež vôbec netajil neschopnosťou čokoľvek sa dozvedieť, i keď dospel k záveru, že je alebo by mohol byť ilegálnym pracovníkom.¹¹

Na inom mieste ale Ryšánek hovoril o kontaktoch s Voskárom podrobnejšie. Po odozdani Daňkovho listu (je možné, že išlo o legionára, ktorému sa Voskár staral o synov hrob na ružomerskom cintoríne, čo by mohlo prebudieť Voskárov záujem) „jsem zjistil, že tento dobře zná generála Čatloše u nějž dříve sloužil. V té době mu však nebyl přátelsky nakloněn, byl spíše proti němu zaujat pro jeho spolupráci s Němci“. To síce znie vierohodne, ale domnievam sa, že mohlo ísť skôr o reakciu na priveľkú Ryšánkovu zvedavosť. Minister obrany Ferdinand Čatloš sa totiž s legionármi v Ružomberku súkromne stýkal, aj ako evanjelik mohol mať k Voskárovi pomerne blízko, takže ak Ryšánek prejavil takúto tendenciu v duchu Taudtovho príkazu získať prístup do opozičných kruhov priveľmi okato, mohol vyvolať nedôveru a podozrenie. Je pritom otázne, či sa Ryšánek iba usiloval využiť náhodnú príležitosť alebo či mal vopred informácie, ktoré chcel – či už sám od seba alebo na to mal pokyn – využiť na preniknutie do okruhu generála Čatloša. (Úplne vylúčiť sa plánovaný krok nedá, pretože Nemci sa venovali sledovaniu Čatloša už od jari 1939.¹²) Voskár vtedy Ryšánkovi poskytol niektoré všeobecne politické informácie vzťahujúce sa na nesúlad medzi evanjelikmi a ľudákmi, ich spoločnú nechť k východoslovenským Rusínom, respektíve na pasivitu komunistov, tvrdo prenasledovaných príslušníkmi „Ústřední štábní bezpečnosti.“ To, samozrejme, nemohlo mať spravodajský význam, nakoľko to nevyzvedalo nič o ilegalite, skôr to vyvoláva dojem striktnej selektívnosti a konšpiratívnosti, avšak na druhej strane to možno viac potvrdzovalo ako vyvracalo jeho účasť v odboji. (Ako vyplýva aj z Voskárových spomienok aj z logiky vzťahov v regióne, mal Voskár nielen podrobné informácie o štruktúre nekomunistického odboja, ale prinajmenšom aj o väčšine miestnych komunistických funkcionárov pracujúcich v ilegalite vrátane niektorých z Liptovského Mikuláša. Navyše disponoval vedomosťami o ilegálnych štruktúrach v oblasti Prešova. Nič z toho sa Ryšánek nedozvedel.) Ryšánek v nadväznosti na útržkovité informácie „projevil přání, aby mne Voskar při mém příštím zájezdu na Slovensko o případné[m] zjištění ilegální činnosti informoval a žádal jsem jej, aby spojení se slovenským podzemím...se pokusil pro mne navázat. To mně také Voskar slíbil... abych se zase stavil... jsem ale nezjistil nic, co by mne mohlo zajímat.“¹³ Ryšánkov neúspech potvrdzovala aj výpoveď W. Dycka: počas

¹¹ ABS, 12 323, Národní bezpečnost v Brně – státněbezpečnostní oddělení, Protokol s Viktorem Ryšánkem ze dne 18. 7. 1945.

¹² Pozri napr. CHYTKA, Stanislav V. Spravodajská činnosť ružomerskej siete Abwehru v severnom pohraničí Slovenska pred napadnutím Poľska. In *Vojenská história*, 2011, roč. 15, č. 2, s. 118.

¹³ ABS 12323, Oblastní úřadovna státní bezpečnosti Brno, Výpis z protokolu býv. konfidenta gestapa Viktora Ryšánka, 5. 4. 1947.

opakovaných kontaktov v rokoch 1942 – 1943 sa Ryšánkovi nepodarilo získať od Voskára žiadne informácie.¹⁴

Prešetrovanie činnosti na základe gestapáckej evidencie neobišlo po oslobodení ani Ondreja Voskára, ani Jána Vyskoča. Na základe dožiadania Oblastnej úradovne štátnej bezpečnosti v Brne oznámilo Povereníctvo vnútra VII. odboru MV v Prahe výsledky šetrenia: Vyskoč bol považovaný za loajálneho občana, nedopustil sa „*žiadnych takých trestných činov, ktoré by ho usvedčovali priamo s činnosti spolupráce s brnenským Gestapom... vedel viac o o osobách podzemného hnutia a vôbec žiadnej takejto osobe nepoškodil, ba dokonca všemožne pomáhal podzemnému hnutiu*“.¹⁵

Ondrej Voskár bol v máji 1947 na MNV v Ružomberku vypočúvaný Národnou bezpečnosťou rovnako na základe záznamu u brnianskeho gestapa. Podľa jeho výpovede ho v roku 1942 „*navštívil v Ružomberku neznámy pán a doniesol mi pozdrav od pána Daneka z Brna. Presvedčal ma, že je leteckým dôstojníkom, že je Sokolom a práve preto, že svoje tvrdenia podopieral sokolskou legitímáciou, neveril som mu a odmietol som každý rozhovor s ním.*“ Po oslobodení Brna sa Voskár vybral hľadať odpoveď na otázku, či nespravil chybný krok, ak odmietol skutočnú spojku generála Lužu, respektíve moravského odboja. Podarilo sa mu cez Lužovho spolupracovníka Dr. Pelleru (ktorému údajne vytýkal, že za ním poslal takého nedôveryhodného človeka) a NKVD a NB2 vypátrať a identifikovať Viktora Ryšánka, ktorý bol v tom čase vo väzbe. K svojmu záznamu u gestapa neskôr do protokolu (v zápise s dosť nešťastnou formuláciou) uviedol: „*Súkromne dnes toto vyšetrovanie robí na mňa dojem, ako by mňa, či už Ryšánek lebo ktokoľvek iný, bol pre nejakú vec vyzískal a naproti tomu, ja som to bol sám, ktorý v júli 1945 navštívil Brno a išiel za vecou, aby mi bolo jasné, či som opravdivú spojku gen. Lužu v Ružomberku odmietol.*“¹⁶ O dvadsať rokov neskôr sa v liste Jozefovi Jablonickému vyjadril obsirnejšie: „*...v r. 1942 ma navštívil v trafike muž, ktorý hľadel krížom [t. j. škúľil] a v tom momente keď som ho uvidel stal sa mi natolko protivný, že som nemohol s ním vôbec jednat'. Ako sa predstavil neviem, či Vevoda alebo ináč. Povedal mi, že je letecký dôstojník, Sokol, Legionár a hneď mi aj tykal, keďže vedel že som aj ja legionár... Ďalej menovaný mal aj odznak Sokola alebo legionársky odznak a toto práve ma utvrdilo, že s týmto odznakom a legitímáciami spomenutých organizácií nemohol prechodiť cez hranice... Menovaného som už viacej ja v Ružomberku nevidel. Keď navštívil Ružomberok, hľadal ma pri mojej manželke, ktorá ma zastupovala v obchode. Nakoľko manželka bola upozornená na neho aby si dávala pozor, preto sa s ním nevyprávala vôbec.*“ Uviedol aj svoju snahu dozvedieť sa od Ryšánka počas konfrontácie v Brne bližšie informácie o Šeneklovi, nakoľko si nebol istý, „*či Šenekl pracoval proti nám alebo bol neutrálny*“.¹⁷ (Jeho reakcia na Ryšánkovu osobu bola našťastie podobná tej, ktorú opísal J. Jablonický u podplukovníka Kišša-Kalínu.¹⁸)

Za viac-menej konečný verdikt možno v jeho prípade považovať list Oblastnej úradovne štátnej bezpečnosti v Brne VII. odboru MV: „*Předmět: Ondřej Voskař... bytem v Ružomberku... si dovoluji sdělití, že shora jmenovaný se nachází pod čís. 3054 v seznamu osob*

¹⁴ ABS 12323, Oblastní úradovna státní bezpečnosti Brno, Výpis z protokolu býv. člena gestapa Wolfganga Dycka, 5. 4. 1947.

¹⁵ ABS, 12323, List Povereníctva vnútra Ministerstvu vnútra Praha č. 32039-VII-4/47 zo dňa 12. 8. 1947 vo veci šetrenia J. Vyskoča k čís. Z/p 250 taj. 1946 zo dňa 7. 10. 1946.

¹⁶ ABS, 12323, Zápisnica stanice NB v Ružomberku, 16. 5. 1947.

¹⁷ LMR, list O. Voskára Jozefovi Jablonickému do HÚ SAV zo dňa 6. 1. 1967, kópia, nezaradené

¹⁸ JABLONICKÝ, ref. 1, s. 196-197.

*členy gestapa a SD ze spolupráce nařčených. Zdejší materiál jsme postoupili poverenictvu vnitřně v Bratislavě za účelem případného zakročení. Zdejší úřad jinak šetření nekoná, poněvadž... dle zdejších záznamů skutková podstata trestního činu, t. j. vědomá spolupráce s gestapem není dána.*¹⁹

Je teda zřejmé, že ružomerskí odbojáři, na rozdiel od iných, dokázali štandardnej Ryšánkovej metóde provokácie a získávania podvedených informátorov, prípadne potom aj začlenených do volavčej siete, úspešne odolať a predísť aj neúmyselnej kolaborácii s nacistami. Ryšánkov nezdar bol asi výsledkom šťastnej súhry prostej osobnej animozity, konšpiračnej opatrnosti aj intuitívnej nedôverčivosti. V akej miere sa ten-ktorý z týchto prvkov u provokovaných osôb prejavil, už zostane nezodpovedané.

¹⁹ ABS, 12323, č. j. 37.548/47 – L/3, odpoveď k výnosu MV VII-F-3065/315-1/VII-1947, 22. 7. 1947.